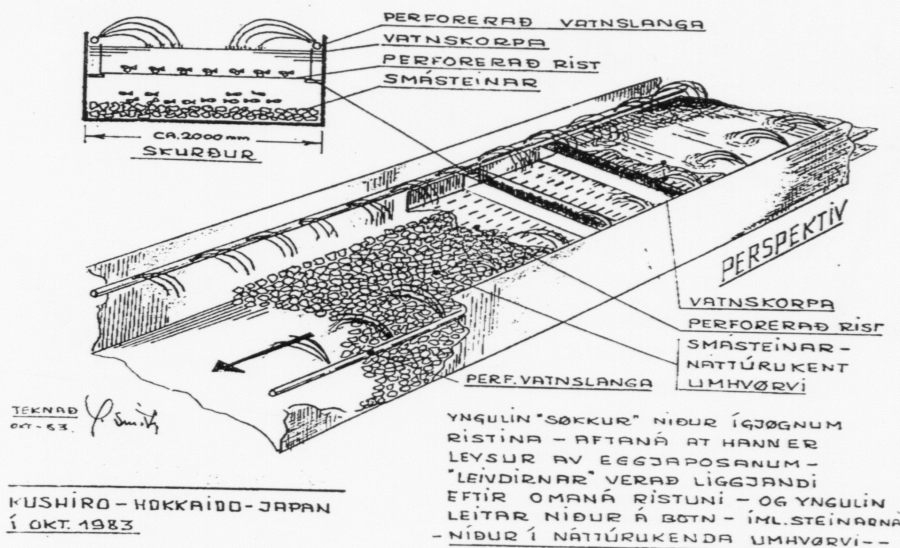

JAPANSKFRAMLEIDD - YNGULKANAL

hetta er tó ein sonn lýsing av »standard-vinnuni«, hóast eg fullvæl veit at tað finnast nógvr heidurlig undantøk, men yvirhøvur lita vit at yngli, smolti og laks, sum vóru hetta maskinlutir eins og skrúvur og møtrikkar.

So til Japans: Har varð m.a. vitjað á einari almenningi kleki- og yngulstøð, ið framleiddi uml. 100 mió. yngul um árið (framleiðslumátturin á klekiðstøðini við Áir er o.u. 3 mió. yngul). Sum skilst av tekniningini varð nýklakti yngulin her sleptur út í áarlíknandi veitur (uml. 2 m breiðar, uml. ½ m djúpar og uml. 100 m langar) har tað um allan botnin lá smágrót sum yngulin kundi fjala seg undir, og fyri at gera veitirnar enn meira meinlikar sanna umhvørvinum, og fyri at verja hann móti at bliva ræddan, vóru eftir báðum síðum á veitunum strektar út perforeraðar slangur, ið sprændu tættar vatnstrálar niður yvir veitirnar.

Spurdir hví so stóru dentur varð lagdur á umhvørvisligu viðurskiftini, svaraðu japansku livfrøðingarnir, a t tað sambært teirra royndum hevði alstóran fyrirbyrgjandi týðning móti øllum »stress-sjúkum« (Vibrosa, Hitra-sjúka, Furunkulosa osfr.)

Í hesum sambandi kann eisini nevast at japanarar legdu stóran dent á at ljós og myrkur var natúrligt og fylgdi sólini.

Eg eri 100% sannførdur um, at tóku vit til eftirtekta tað vit sóu og lærdu í Japan og mentu vit okkara alivinnu út frá teimum somu grund-

— so hevði meginparturin av teimum trupulleikum, vinnan stríðist við í dag, verið ókendir.

Eingin munur á landbúnaðinum og alivinnuni

Hjá okkum er alivinnan nýggj og er tí lættari at siggja tey hættisligu fyrbrigðini og tað hurluvaskenda í tí, ið fer fram her, men umhvørvisliga og vistfrøðiliga verður henda vinnan samanumtikið neyvnan rikin »verri« enn t.d. eggja-, mjólk-, hoesnarunga-, svina-, kálva- og oksakjotrframleiðslan í landbúnaðinum. Munurin er bert onnur og øðrvísi »búr« og onnur sløg av antibiotika, vaccinum, litevnum osfr.

Eitt sindur um bakteriar og virur (virus)

Meðan bakteriar eru á einum menningarstøði onkrunastaðni millum vøkstir og djór, so eru virurnar á støðinum millum mineralir og vøkstir.

Einki liv (livsprocess) er møguligt uttan bakteriar. Í føðimeltingarskipanini (t.d. tarmunum) eru tær í milliónatali og tær eru seinasta liðið — »niðurbrótararnir« — í vistskipanini (»økossysteminum«), har tær bróta niður tey livrunu (organisku) evnini til so einfaldar ólivrunnar sambindingar, at tær kunnu nýtast aftur av vøkstrinum.

Viran er eitt nærum ófatuliga lítið kykt. Tær størstu (t.d. koppaviran) kanst tú illa nokk siggja í størstu ljósmikroskopum,

meðan tær minstu (»viro- idir«) als ikki kunnu siggja sjálfvíst ið størstu elektronmikroskopum. Líkt er til, at eins týðningarmiklar bakteriar eru fyri føðimeltingina eins týðningarmiklar eru virurnar fyri nervaskipanina og tað vil aftur siga fyri allar sansirnar (og fyri okkum menniskju: eisini tað at kunna hugsa!). Hóast git-ingarnar eru nógvar, so veit eingin við vissu at siga orsökina til at virusjúkur knappliga »kykna upp«. Prógvast tykist tó nú at vera, at virur koma í lestað og ikki heilt enduruppbyggja »nervasselluvni«. Heilt frískar sellur megna virurnar einki at gera við.

Virurnar hava sum áður nevnt einki evnaskifti, og tær eru bygdar upp av nægreinliga sama evni (DNA ella RNA) sum sellukjarnurnar. Tá ein vira kemur í samband við eina viðkvæma sellu, tekur hon ráðið yvir evnaskiftið hjá selluni og umstillar (»programmarar«) tað til at framleiða fleiri virur. Á henda hátt verður evnaskiftiskipanin hjá selluni lutvist ella heilt lamin. Nýskaptu virurnar fremja atsókn á aðrar sellur í nánd og spreiddir »smittan« seg á henda hátt ótað sera skjótt.

Men hvat hevur so hetta við Furunkulosa og aðrar laksasjúkur at gera? Sum nevnt er »stress« helst ein høvuðsatvöldin til at virur koma upp, og »stressaður« verður laksurinn — ja, allar framkommar verur — tá hann verður settur í eitt fyri hann fullkomiliga fremmant umhvørvi (karusellumhvørvi) og gøddur við einari fyri hann eins fullkomuliga fremmandari føði. Megina

til at endurbyggja og skapa nýggjar sellur fáa allar framkommar verur frá føðini gjøgnum blóðið, og er ikki føðin nátturliga samansett, verða nýggjar sellurnar viðkvæmar og eitt lætt býti fyri atsókn- um frá virum.

Bakteriar og virur eru vanligar og neyðugir tættir í menningini og gera hvørki skaða ella fremja sjúkur. Einans tá natúrliga samljóðið verður órógvað, koma tær sjúkligu »processurnar« upp, sum skapa fortreytirnar fyri skaðiliga árinini frá bakterium og virum.

Vit hava megnað at fingið tamarhald á bakteriu-farsóttum sum t.d. pest, kolera og malaria. Framt gjøgnum reinføri er tað sjálvandi gott, men framt við eitru er tað ofta ivingasamt hvussu gott tað er í longdini.

Ein av høvuðsspurningunum, sum visindin her hevur sett sær í dag og arbeiddir við, ljóðar: Kann tað hugsast, at tann ofta heilt fyrilitleysa eitruoyðing av bakterium, sum vit í dag fremja í stóðugt størri mun, er ein orsök til ella kanska meginorsøkin til tær mongu nýggju virusjúkurnar hjá eins væl djórnum og plantum sum menniskjum, ið eru komnar upp tey seinastu 20-30 árin?

(Framhald)

Tormóður Dahl

Tíðindaskriv frá MFS:

Kunningardagur og piskuskeið

Meginfelag Føroyskra Studenta skipar í næstum fyri ymiskum at studla teimum, ið skulu undir lestur uttanlands í heyst. Miðskeiðis í august verður kunningardagur, og í oktober verður piskuskeið á Fyn í Danmark. Harumframt er skrivstova opin fyra tímar um vikuna í Ullveruhúsinum í Havn.

Tað er eingin loyna, at tørfert er at flyta uttanlands at byrja nýggja útbúgving. Í fyrstu atlugu snúgva trupulleikarnir seg mest um, hvør útbúgving og hvør staður skal veljast, men seinni koma trupulleikar viðvíkjandi studningi, skatti, íbúð, hernaðarskyldu og tillaging.

Fyri at bota um, skipar MFS á hvørjum ári fyri ymsum tiltøkum. Pisu-veggleiðing og útbýtan av lestrarblaðnum Pisan er á studenta-, HF- og handilsskúlunum í apríl, kunningardagur í august, og piskuskeið er í oktober.

Kunningardagurin

Hjá teimum, ið í hesum døgum gera seg til reiðar at fara uttanlands at lesa, eru serligir spurningar, ið stínga seg upp. Hvar fái eg studning? Hvussu fái eg íbúð? Hvussu klári eg meg fyrstu dagarnar í skúla? Hvar fæst hjálp uttanlands? Hvarji føroysk feløg eru uttanlands? Á kunningardegnum — ið vanligi er í Havn — verður roynt at svara hesum (og øðrum) spurningum.

Enn er ikki avgjort akkurat nær og hvør kunningardagurin verður, men lýst verður í Útvarpi Føroya í næstum.

Piskuskeiðið

18. til 20. oktober verður piskuskeið á Vejlbý Fed nærindis Middelfart á Fyn. Hetta er seinna vikuskiftið í heystfritíðini, so væl skuldi borið til.

Á piskuskeiðnum verður greitt gjøllari frá stuðli, skatti og tillaging. Sjálvsagt er eisini tíð til hugna og skemt.

Kostnaðurin er kr. 200,- og tá er matur, uppihald og ferðing (í Danmark) íroknað. Seinasta freist at tekna seg er 21. september og kann hetta gerast antin hjá Poul Henrik Poulsen (telefon 14454 ella í Danmark 31 17 1287) ella hjá MFS (sí niðanfyrir).

Skrivstova í august

Í august hevur MFS skrivstovu hvønn mikudag og hvønn friggjadag millum kl. 16 og 18 í hølunum hjá LFU-ferðum: Ullveruhúsið, Kongagøta 11, 100 Tórshavn, tlf. 15037.

Opið er millum kl. 16 og 18. Á skrivstovuni fæst lestrarlig ráðgeving, meldast kann til piskuskeiðið og sum vanligst fáast eisini rekvisitionir (til flogferðaseðlar fyri lesandi omanfyri 26 ár).

Mikudagin 4. september flytur skrivstovan aftur til Føroyahúsið í Keypmannahavn: MFS, Vesterbrogade 18.1, DK-1620 København V, Danmark, tlf. 31 23 34 39.

Felag lesandi uttanlands

Um 1000 limir eru í MFS. Treytin fyri at gerast limur er, at tú antin er (foryingur) undir útbúgving uttanlands ella er undir hægri útbúgving í Føroyum.

Umframt at skipa fyri »pisutiltøkum«, verður eisini fingist við stuðul, skatt, avsláttur, limaskap í altjóða felagsskapum, valrætt og framtíð Fróðskaparsetursins. Felagið er av Føroya Landstýri og dansku stjórnini viðurkent sum einasta umboð føroyinga undir hægri útbúgving.

Við rattið er tað tú sum ræður ferðini!

HÓVLIGA